

Видавництво часописи „Свобода”.

ДВА БРАТИ

з байок

Братів Гріммів.

Ціна 15 центів.

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЦЬКОРА

1914

З ... ..
Jersey City, N. J.

ДВА БРАТИ.

206
11)
1583

Жили раз два брати: один багатий а другий бідний.

Багатий був золотарем і мав дуже недобре серце, бідний жив з того, що вязав мітли і був добрий та чесний.

У бідного було двох синів-близнюків, подібних до себе, як дві краплі води. Діти захопили часто в дім багатого стрийка, де іноді перепало їм дещо в кухні з недоїдків. Раз бідний, пішовши в ліс за прутем, побачив нечаяно птицю, цілу золоту і так прекрасну, якої не думало ся йому видіти ще ніколи. Не думаючи довго, вхонив каміничк, кинув на птицю і відіслав її прямицецько: однак птиця улетіла, скинувши всього одно золоте перце. Бідний взяв перо і заніс його до брата, що, оглянувши його, сказав: „Та се бач чистісеньке злого!“ і заплатив йому за перо багато грошей.

Другого дня бідний виліз на березу і хотів зрубати кілька галузій, коли параз попри него перелетіла та сама золота птиця: він зачав шукати між листями і найшов гніздо, а в ній золоте яєчко. Бідний взяв його і заніс до брата, котрий знова сказав, що то яєчко з чистого золота, та заплатив йому грошми за него. Притім золотар замітив:

— Хотів би я дістати саму птицю!

Бідний цінов в третє в діє і знову побачив золоту птицю, як сиділа на дереві. Тоді взяв камінь, забив птицю і заніс до брата, а той дав йому за неї цілу груду золота.

— Ну, тепер я можу жити без бід! — подумав бідний і виювій задоволений, повернув домів.

Але золотар був чоловіком умним і хитрим, він добре знав, яка дорога птиця попала в його руки. Тож закликавши жінку, сказав:

— Чуси, жінко, спечи мені тую птицю, по гляди, щоб з неї не пропав ані кусничок: я сам хочу зїсти її цілу.

А була то птиця не проста а чарівна: хто зїсть її печінку і серце, той мав кожного рана, збудившись, найти у себе під водушкою одного дуката.

Хозяйка ошатрошила птицю, застромила на рожні і зачала печи. Однак думало ся, що саме тоді, як птиця некла ся, а хозяйка на хвилину вийшла з кухні, прийшли туди оба сини бідного. Вони станули при рожні і зачали ним крутити, аж от з птиці вилетіли два куснички. Тоді один з мальчиків промовив:

— Зїдемо ті куснички, адже ніхто того не спостереже, а мені страшно хоче ся їсти.

Так вони і вчинили, по тут вернулася хозяйка відячи, що вони щось жують, запитала:

— Що ви їсте, діти?

— Та от з птиці вилетіли два куснички, а ми їх і зїли — відповіли вони.

— Ох, мій Боже, то певно серце і печінка птиці! — з острахом скликнула хозяйка, а боячись, щоб муж не замітив, чого хибус, і не розсердив ся, поспішно зарізала когутика, виймала з него

печінку і серце і вложила їх в золоту птицю. Коли птиця спекла ся, як належить, віднесла її чоловікові, а той зів її всю, не лишаючи ані кусника. Однак коли він, збудивши ся другого дня рано, веунув руку під подушку в падії, найти там дуката, показалося, що він гірко обманув ся: зі золота не було там і сліду.

А мальчики й не догадувались, яке щастє спало на них. Другого дня рано, коли вони скочили з постелі, щось з брешкотом упало на підлогу, і вони побачили два дукати. Сейчас понесли на хідку до вітця, що дуже здивував ся і ніяк не міг пояснити собі, звідки взяли ся ті золоті гроші.

Но коли другого ранку діти знова наїшли під подушкою два дукати, так йшло день в день, бідний вибрав ся до брата і розповів йому ту дивну пригороду. Той сейчас зміркував, в чім діло, і що діти зіли печінку і серце золотої птиці. Як чоловік зависний і жостокний, не міг дарувати їм того і постановив відістатись.

— Слухай — сказав він до брата — твої сини запродали себе нечистому. Не бери їх золота і прожени їх з дому, а то диявол погубить через них і тебе.

Отець бояв ся дуже нечистого, і хоть як йому було тяжко, завів олизияток в гущавину лісову і покинув їх там, хоть серце у него так і рвалося з жалю.

Бігали, бігали діти по всьому лісу, відшукуючи дороги домів, та тільки ще більше забілись в ліс. Вкінци стрітили стрільця, що снитав їх:

— Чні ви, діти?

— Ми сини бідного чоловіка, що вяже мітли — відказали мальчики і потім оповіли ловцеві, як отець покинув їх за те, що вони кожного рана находили у себе під подушкою по дукаті.

— Но — сказав стрілець — в тім нема ще нічо злого, коли ви оставете ся чесними і не будете дїнувати ся.

Стрілець був чоловік добрий, а що у него не було дітний, а мальчики подобали ся йому, то він взяв їх до себе, кажучи:

— Я заступлю вам вітця і виховаю вас, як власні діти.

І так діти остали ся у стрільця, навчили ся його занятя, а він ховав для них на будучність всі золоті гроні, що находив у них що рана під подушкою.

Коли мальчики вирости, прибраний отець повів їх раз у ліс і сказав:

— Сьогодні, діти, я випробую вас, як ви вмієте стріляти: тоді я рішу, чи можна вже назвати вас мистцями (майстрами) своєї штуки.

Всі три засіли ся в корчах, однак прийшло ся їм довго чекати: дичина довго не показувалась. Вкінци стрілець підніс очі в гору і побачив стадо сніжкобілих гусей, що летіли в виді трикутника. Тоді він сказав до одного з близнюків:

— Нуже, застріль мені по одній гусі з кожного кута.

Той вистріль і видержав пробу. Небавом потім перелетіло друге стадо гусей, що мало вид цифри два. Тоді стрілець приказав другому молодцеві застрїлити по птици з кожного кута, і тому також удала ся штука.

— Но — промовив стрілець — тепер я оголошую вас справжніми стрільцями: ви прекрасно знаєте своє діло.

Потім пішли оба брати в ліс, відбули між собою парад і щось порішили. Вечером, коли засіли до стола, сказали до свого прибораного вітця:

— Ми не возьмемо в рот ані кусника і не доторкнемо ся нічого, поки не приобіцяєш сповняти нашу просьбу.

— Яка-ж ваша просьба? — запитав стрілець.

— От ми вивчилиєь твоєї штуки — відповіли вони — пусти же ти нас пробувати своїх сил на широкім світі. Позволь нам пійти звідси на мандрівку.

— Ви говорите, як правдиві стрільці — сказав весело старець. Я й сам хотів того. Ідїть з Богом, вас очікує щастє.

Потім всі три весело повечеряли.

Коли настав день розлуки, прибораний отець подарував кождому по добрій стрільбі і по собаці і казав їм взяти собі з перехованих золотих грошей, кілька вважають потрібним. Потім відпрощав їх, а на прощанє дав їм блискучий ніж, кажучи:

— Як вам колинебудь прийде розлучити ся, встромїть той ніж в якенебудь дерево на перехрестю, а хто перний з вас верне ся на то місце, той пізнає, що стало ся з його братом: коли він умер, то ніж заржавіє з тої сторони, куди він пішов; а коли він ще живий, то ніж остане так само блискучим, як тепер.

Брати пішли дальше і зайшли в ліс так великий, що вибрати ся з него за день не було можна. Тому постановили переночувати в лісі і зїли

всі засоби, що мали в стрілецьких торбах. Але й на другий день не удаło ся їм вибрати з ліса, а тимчасом вийшла їм їда. Тоді один брат каже до другого.

— Треба щонебудь застрілити, а то прийде ся голодувати.

І він набив стрільбу і став оглядати ся довкруги. На то перебігас старий заяць: стрілець прицілнв ся, но заяць крикнув до него чоловічим голосом:

— Добрий стрільче, не забивай мене. За то дам тобі двох зайчиків.

Но тих словах скочив в корчі і вище звідтам двох зайчиків; але зайчики були такі маленькі і жвавенькі, що стрільці не мали серця забивати їх. Тому вони не убивл їх, а зайчики побігли за ними в слід. Небавом стрітили лисенцю; брати хотіли стрілити до неї, но вона промовила до них людським голосом:

— Добрі стрільці, не забувайте мене; а я за те віддам вам двос лисенят.

І вона справді вишесла їм двос лисенят, але стрільці не хотіли убивати їх, і ті разом з зайчиками побігли за ними. Небавом потім з лісної гущавини вийшов вовк: стрільці прицілили ся до него, но вовк закричав:

— Добрі стрільці, не забувайте мене; а я за те дам вам двос вовченят.

Стрільці пустили і вовченят до попередних звірят, і ті пішли за ними.

Потім стрітили медведя, но йому також хотіло ся ще пожити на сьвітї, і тому крикнув до них:

— Добрі стрільці, не убивайте мене; а я за те дам вам двос медведит.

Медведята прилучили ся до інших звірят, так що всіх набрало ся вже вимеро. Накоонець погнав ся стрільцям лев. Він ступав, погрісаючи гривою, по стрільцї не навикались його, а прицілились до него. Но і лев став просити о пощаду і обіцяв принести двох левців.

І він дійсно притаскав двох левців, таким способом у стрільців були два левчики, двос медведит, двос вовченьт, дві лисички і два зайчики. Всї звірята йшли за ними і служили їм, но стрільці все таки остали ся голодні. Вкінци вони сказали лисичкам:

— Ей ви хитренькі, ви мабуть на вигадки способні, а ну-но дістаньте там чого-небудь попоїсти.

— Добре — відповіли лисички — тут недалеко с село, звідки ми вже нераз таскали курий. Коли хочете, ми покажемо вам туди дорогу. Тільки йшли в село, кушки їди, вбормили и звірят і потім знова пустились в дорогу. А що лисички знали дуже добре всі місця, те були кури, то стрільці вже більше не збивали ся з дороги.

Так вони довго бродили по широкім сьвітї, но піде не пайшли місця, де-би їх взяли на службу разом.

— Видко, нічо не вдїм, причде ся нам розстати — сказали вони.

Звїрятами поділились так, що на кожного припало по льві, по медведю, по вовку, по лисичи і по зайцю. Потім розпращались, давши собі слово любити один одного до смерти, і встромили

в дерево нік, що їм дав привібраний отець, та пішли один на схід, а другий на захід сонця.

Молодший брат прийшов скоро зі своїми звірятами в город, що весь був обтягнений чорною кременю. Він зайшов в гостиницю і запитав хазяїна, чи не може він примістити у себе звірят. Хазяїн призначив їм комнату, де в стіні була щелина. Заяць поліз сейчас в ту щелину і дістав звідтам качан кашкету, а лисичка станцля собі курочку, а потім зіла й когута. Но вовк, медвідь і лев були за великі і не могли перелізти в щелину. Тоді хазяїн казав завести їх на луг, де лежали корови, і звірі паїли ся доволі. Подбавши так о звірят, стрілець став питати хазяїна, чому то город має такий жалібний вид.

— Тому — відповів хазяїн — що завтра дочка-одиначка нашого короля має умерти.

— Чи вона може така дуже хора? — запитав стрілець.

— Ні — відрік господар — вона сьвіжа і здорова, а все таки муєть умерти.

— Як же то? — питає стрілець.

— А от як: там, над самим містом, стоїть висока гора, а на тій горі живе змії. Що року муємо йому давати зісти невинну дівчину, а як її, то він опустошить цілу околицю. Но тепер всі дівчата вже віддані, остала лише одна королівна; а що змії помилуваня не знає, то прийде ся віддати і її. Має то стати ся завтра.

— А чому-ж не убоють змія? — запитав стрілець.

— Ах! — сказав господар — багато лшарів ~~все~~ бралось за те, но всі заплатили житєм. Ко-

роль обіцяв, що хто убє змія, той оженить ся з його дочкою, а по його смерті дістане цілий край.

Стрілець не сказав на те ні слова, по другого дня рано забрав всі свої звірята і пішов з ними на ту гору, де жив змій. На веринку гори стояла маленька церков — а на вівтарі три кубки наповнені вином: під ними була нашіє: „Хто више вино з тих кубків, той стане ся найсильнішим чоловіком на світі і буде міг воковати мечем, що заритий в землі коло порога“. Стрілець не рішив ся вишити з кубків, по, виходячи з церкви, відшукав заритий в землю меч, тільки що підняти його не міг. Тоді вернув ся, вишив всі три кубки вина і почув в собі таку силу, що сейчас підняв меч і скоро навчив ся ним володіти. Як надійшла пора видати королівну змієви, король зі всіма своїми дворянами пішов її проводити. Королівна ще здалека побачила стрільця на веринку гори: вона подумала, що то сам змій стоить і чекає на ню, отже зі страху не хотіла вже йти даліше.

По потім, подумавши, що ціле місто може згинути задля неї, вона збрала всю свою силу і пішла даліше сумною дорогою. Король з придворними вернули до палацу, перебиті глибоким болем; один тільки маршалок короля остав ся глядіти, що даліше буде.

Як королівна виїхала на гору, побачила там молодого стрільця замієць змія. Той став її потїняти обіцянкою, що він виратус її: потім завів її в церков і там занер. Та ледви упорав ся з тим, аж ту прилетів з страшним шумом семиголовий змій. Побачивши стрільця, змій дуже здивував ся і запитав: Ти пощо прийшов сюди на гору?

— Того, щоб з тобою бити ся! — відновів стрілець.

— Богато лицарів поклало тут свої голови, і тебе очікує така сама доля! — сказав змії і став сипати огнем зі всіх своїх панц. Від того огню мала запалити ся трава і тоді стрілець мав задусити ся в димі; но в ту мить збігли ся звірі і сейчас задонтали огонь. Тоді змії кинув ся на стрільця, но той махнув мечем так, що в воздуху заєвистало і відрубав нараз три голови змії. Тоді то змії уже зовсім розярив ся, підняв ся в воздух і зачав сипати огнем на стрільця: онісця хотів було онять кинути ся на него, но той знову махнув мечем і відрубав йому ще три голови. Потвора ослабла і упала на землю. Все таки трибувала ще раз кинути ся на стрільця, но той зібрав послідні сили і відрубав їй хвіст. Потім стрілець так чув ся втомлений, що вже не міг дальше вести борон; тому то крикнув на своїх звірят, і ті в одній хвилі розірвали змія на куєні.

Коли все скінчило ся, стрілець відчинив церков і пайшов королівну, як лежала на долівці без пам'яті: так вона налякала ся була змія. Він вишє її на свіжий воздух, а як отямилась і отворила очи, показав їй убитого змія і сказав, що тепер вона врятувана. Королівна, розуміє ся, дуже втішилась і сказала:

— Тепер ти будеш моїм мужем; знай, що мій отець обіцяв видати мене за того, хто убіє змія.

Потім зняла з нього коралі і роздавала по півці звірятам в нагороду за їх поміч, причім лев дстав півзку з золотом застяжкою. А стрільцю подарувала своєю хустку, на котрій було вишите її

імя. Той пішов, вирізав ялики з усіх семи голів змія і, завязавши їх в хустку, сховав.

Відтак стрілець, утомлений огнем і боротьбою, сказав королівній:

— Ми об'єс такі втомлені, що не вадить би трохи відпочити.

Королівна згодилася на це. Тоді об'єс положились на землю і, наказавши льву сторожити, щоб ніхто не напав їх несподівано, твердо заснули. Лев поклався коло них сторожити. По і він був утомлений боротьбою, тож покликав медведя і сказав йому:

— Поляжися коло мене, я пересплююся трохи, а як що прикипочить ся, збуди мене.

Медвідь ляг коло него, по й він був утомлений тож покликав вовка і сказав:

— Поляжися коло мене; я пересплююся трохи, а як що прикипочить ся, то збуди мене.

Вовк ляг коло медведя, по і він був утомлений, тому покликав лисенцю і сказав їй.

— Поляжися коло мене; я пересплююся трохи, а як що прикипочить ся, то збуди мене.

Лисенця лягла коло него; по й вона була втомлена, тож покликнула зайчика і сказала йому:

— Поляжися коло мене; я пересплююся трохи, а як що прикипочить ся, то збуди мене.

Зайць ляг коло лисенці; по й він відцяга також був утомлений, а не мав бідний ким заступити ся. Заснув, і так вони спали вже всі: королівна, стрілець, лев, медвідь, вовк, лисенця і зайчик, і то спали всі твердим-найтвердим сном.

Тимчасом королівський маршалок, що мав здалека слідити за тим, що буде на горі, дивив ся,

дивився, а видячи, що змії не летить з королівною, а на горі все тихо, здобувся на відвагу і поліз на гору. І що-ж бачить? На землі лежить змії, нирваний на кусні, а трохи далше лежить королівна і якийсь стрілець з своїми звірятами, і всі кріпко сплять.

Маршалок був чоловік злий і хитрий. Не довго думаючи, хватив свій меч, відрубав стрільцеві голову, а королівну взяв на руки і поніс її з гори. Тут вона збудила ся й звикала, бо маршалок сказав їй:

— Тепер ти в моїх руках і тому всім говорити мусиш, що то я убив змія.

— Не можу я так говорити — сказала вона — бо змія убив один стрілець зі своїми звірятами.

Тоді маршалок витяг меч і погрозив, що сейчас убіє її, коли вона не послухає його, тож вона мусіла обіцяти говорити все, що він прикаже. Потім привів королівну до вітця, що з радости не міг отямитись, як побачив живою і неушкодженою ту свою дочку, котру мав вже за страчену. А маршалок сказав йому:

— То я забив змія і освободив королівну та цілу околицю, тож хочу, щоб ти виконав свою обіцянку і дав за мене доньку.

На те король занитав доньки:

— Чи правда то, що він говорить?

— Ах, так — сказала вона. — Се правда. Тільки-ж я хочу, щоб весіле було назначене не скорше, як за рік.

Кажучи то, королівна в глибині душі надіяла ся, що тимчасом почує щонебудь про свого милого стрільця.

Міжтим на горі звірі лежали коло свого убитого пана і спали дально. Но тут надлетіла велика пчола і сіла заяцю на ніс: той зігнав пчолу ланкою і спав дально. Пчола прилетіла вдруге, та заяць знову зігнав її ланкою. Вкінці пчола вилетіла третій раз і так вжалила його в ніс, що заяць прокинувся.

Скоро зірвав ся, збудив лисицю, лисиця вовка, вовк медведя, а медвідь льва. Як той збудив ся і побачив, що королівної нема, а стрілець убитий, заревів на ціле горло і закричав:

— Хто то зробив? Чому ти, бурмило, не збудив мене?

А медвідь до вовка: Чому ти, вовче, не збудив мене?

А вовк до лисиці: Ти чому не збудила мене?

А лисиця накинулася на заяця: Ти чому не будив мене?

Один тільки середга заяць не знав що відповісти, і вся вина спала на него. Тоді всі звірята хотіли накинути ся на него, но заяць став благати їх, кажучи:

— Не вбивайте мене, я знов оживлю нашого пана. Я знаю гору, де росте один корінь: кому положити його в рот, той вилічить ся з всякої рани і болю. Тільки таа гора далеко: двіста миль звідси.

Тоді лев сказав:

— Даю тобі двадцять чотири годин часу, щоб ти побіг і вернув ся сюди з чудесним корінем.

Заяць сейчас скочив і счез з очей, а за добу вернув ся і приніс корінь. Тоді лев приложив голову стрільцеві, заяць вложив йому в рот корінь,

і сейчас голова зросла ся з тілом, серце на ново забило і стрілець ожив.

Але збуйдивши ся і побачивши, що королівної нема, він озлюбив ся і подумав:

— Певно вона втікла, поки я спав, щобі спасти ся від мене.

Однак думало ся, що лев в поспіху приста-вив свому панови голову потилицею наперед: та стрілець так був перенятий своїм горем за дїя страти королівної, що з початку і не замів того. Але за обїдом, як став їсти, закримітив, що голова обернена у него до плечий, і не розуміючи, що то за диво, зачав розшукувати звїрят, що то такого стало ся, поки він спав. Тут уже прийшло ся львови розшукати, як вони від втоми заснули, а як пробудили ся, то побачили його мертвого з відрубаною головою: як заяць бігав за оживляючим коренем і як він, лев, в поспіху, приставив йому голову потилицею наперед. Але він, лев, обіцяв сейчас направити похибку, і зірвавши знову голову зі стрільця, обернув її, як треба, а заяць вилічив рану коренем.

Однак стрілець був дуже засумований.

Він знова пішов мандрувати по широкім сьвітї і заставляв своїх звїрят танцювати перед людьми. Думало ся, що саме за рік він прийшов знова в то саме місто, де виратував королівську дочку від змія. На той раз ціле місто було обведене пурпуровими матерїями. Тодї він спитав ся господаря гостиниці:

— Що то значить? Тому рік ціле місто було обтягнене жалїбною матерїєю, а тепер воно прибране сьвяточно. На то сказав хазяїн:

— Тому рік мали королівську дочку віддати змієви, бо маршалою вступив з ним в бій і убив його; завтра же будуть справити його весілля з королівною. Тому то місто було тоді обведене чорним, на знак смутку, а тепер, на знак радості, його украшають нурнуром.

Другого дня, коли мало відбутися весілля, стрілець перед обідом сказав до господаря:

— А що, господарю, як ти міркуєси, чи буду я сьогодні оттут у тебе їсти хліб з королівського стола?

— Ей, чейже ні! — кликнув господар. Закладаюся о сто золотих, що тому не бувати.

Стрілець заложився о ту суму, потім покликав зайця і сказав йому:

— Іди, мій милий зайчику, і принеси мені хліба, що їсть сам король.

Зайчковиц, найменше значному з цілої звірячої компанії, нікого було послати місто себе; тож прийняв він йому виправитись самому.

— Біда — сказав він — як тільки я покажуся на улиці один, всі собаки поженуться за мною.

Так воно й сталося. Як тільки собаки ввиділи зайчика, пустилися за ним в погоню і доконець хотіли зубами вляпатися йому в шкіру. Але куди! Зайчик полетів що духу і параз ускочив в сторожеву башту так, що вартівник навіть не спостеріг. Собаки стали сунути за ним, по вартівник жартувати не любив і так почастивав їх, що ті з виском і витєм відбігли назад. Коли зайць узяв, що вороги забрали ся, кинув ся в палату до королівської дочки, сів у неї під столом і давай лапкою царапати їй по нозі:

— Іди собі! — крикнула королівна, думаючи, що то її собака.

Заяць знов поцарнав їй по носі, а вона знов крикнула на него: но заяць не переставав, так що королівна нарешті погнулася під стіл і пізнала зайчика по коралях. Тоді вона взяла його на руки, понесла до своєї комнати і сказала:

— Зайчику миленький, чого тобі треба?

А заяць відповів:

— Мій пан, той, що убив змія, є тепер тут і післав мене за тим хлібом, що їсть сам король.

Королівна утішилась дуже, сейчас післала за пекарем і веліла йому принести такого хліба, що їсть сам король. Але зайчик сказав:

— Нехай пекар сам піде зі мною, бо собаки відберуть мені хліб.

Пекар так і зробив і поніс хліб до дверей го-стиниці. Тут зайчик сів на задні ланки, в передні взяв хліб і поніс його до свого пана. Тоді стрілець сказав до господаря:

— От бачиш, господарю, я виграв заклад.

Господар не міг вийти з дива, а стрілець говорить знова:

Та то хліб, я хочу покушати і печені з королівського стола!

— Но, но, то ще дасть ся видіти! — сказав господар, однак закладати ся вже більше не хотів.

Тоді стрілець закликав лисицю і сказав їй:

— Лисичко-сестричко, побігни но ти та принеси мені печені, що їсть сам король.

Лисиця знаменно знала всі заулки, тому пішла задми і заулками, так що ні одна собака її

не занюхала, і сховавши ся під стіл королівної, зачала царанати її по позі. Тут уже королівна сама пагнула ся і пізнавши лисцю по коралях, завела її в свою кімнату і сказала:

— Лисенчко-сестричко, чого тобі треба?

А лисенчка їй на то:

— Мій пан, той сам, що убив змія, є тут і післав мене просити у тебе печені, що їсть сам король.

Тоді королівна післала за кухаром і приказала йому приладити таку вечерю, що їсть сам король, і віднести за лисенкою до дверей гостинниці.

Тут лисенця взяла у него з рук полумисок, вперед змахнула хвостом мухи, що онасеїдали на вечерю, а потім занесла своему панови:

— От видши, господарю — сказав стрілець — тепер у нас є уже і хліб і печевя. Бракує лише тої ярини, що їсть король.

І він покликав вовка і сказав йому:

Піди по, сїрий, і принеси мені тої ярини, що їсть сам король.

Вовк пішов прямо в палату, де нікого не бояв ся, а як прийшов в кімнату королівної, потягнув її з заду за одіж. Вона оглянувшись і, пізнавши його по коралях, сказала:

— Чого тобі треба, мій сїрий?

— А вовк їй на то:

— Мій пан, той сам, що убив змія, є тут і післав мене за тою яриною, що їсть сам король.

Тоді королівна післала за кухаром і веліла йому приладити таку ярину, яку їсть король, і віднести її за вовком до дверей гостинниці. Тут вовк взяв у него полумисок і приніс своему панови:

— От видни, господарю, — сказав стрілець — тепер у мене є і хліб і печеня і ярина: по я хотів би ще тої легуміни, що їсть сам король.

І він покликав медведя та сказав йому:

— Слухай по, Мисю, мабуть і ти любши солодоці. Іди по в палату та принеси мені легуміни, що їсть сам король.

Медвідь пішов простієйшко в палату, а всі стрічні ростунались перед ним. Коли дійшов до сторожевої будки, жовірі наставили оружжя проти него і не хотіли його перенустити, але медвідь станув на задні лаби і давай на право і на ліво роздавати позаушники, так що позбывав з ніг усіх жовірів. Відтак перейшов прямо до королівної, станув їй за плечима і тихо заричав. Вона оглянулася, пізнала медведя і приказала йому йти за собою в її комнату. Тут вона запитала його:

— Милій Мисю, чого тобі треба?

А медвідь їй на то:

— Мій пан, той сам, що забив змія, є тут і казав мені просити тебе легуміни, яку їсть сам король.

Тоді королівна пішла за цукорником і приказала йому спечи такий торт, який їсть сам король, та понести його за медведем до дверей гостиниці. Тут Мисю наперед позлизував ті нацукровані кришки, що відорвали ся від торта, потім став на задні лаби, взяв молумисок і поїв до пана.

— От видни, господарю — сказав стрілець — тепер у мене є і хліб і печеня і ярина і торт. Но мені хоче ся ще й вина, що не сам король. І він покликав свого льва та сказав йому:

— Друзе мій, левчику, мабуть і ти не від того, щобн напийти ся доброго вина: піди по й припеси доброго вина, яке не сам король.

Тоді лев показав ся на улиці, а всі, побачивши його, роздіглись зі страху: коли підійшов до сторожевої будки, пробували снитти його, по він тільки заричав, а всі так і відскочили від него. Лев пустив ся прямо до королівської сали і заступив хвостом в двері. Королівна вишипла і сперну навилакалась була льва, але, незважаючи на золотий застижок від свого пам'ята, повела його до своєї кімнати і запитала:

— Чого тобі треба, мій милий льве?

— Мій пан, той сам, що убив змія, є тут і приказав мені просити тебе того вина, що не сам король.

Тоді королівна привикнула нічного і приказала принести того вина, що не сам король.

По лев сказав:

Я сам піду з ним і догляну, щобн він мені дав правдивого.

І лев удав ся до пивниці, а як прийшли туди, шафар трібував напийти йому простого вина, що не королівська служба, по лев сказав:

— Чекай по, любенький, дай мені вперед поконкувати сего вина.

І наливши собі пів ведра, випив його думком і сказав:

— Ні, братчику, мене не зведеш: то не сесе вино.

Шафар поглянув скося на него, однак пішов і хотів напийти з другої бочки, де було вино для маршалків.

— Пожди но — сказав лев — дай мені вперед покушати й того вина.

І він пацідив собі з нів ведра і вишив:

— Но, то вже лініше, а все таки не те.

Розсердився тоді шафар і став ворчати:

— Така дурна скотина, а хоче уходити за знатока вина.

Но лев дав йому такий позаушинок, що він так і розтягнув ся на землю, а як прочунав, то, не кажучи ні слова, завів його в окрему маленьку швиницю, де стояло королівське вино, котрого крім кроля ніхто не пив. Лев спершу налив собі нів ведра, покушав вино і сказав:

— Оттак, се вже буде справедливе. Палий по мені шість бутельок. Відтак виїшли вони з швинци, но скоро тільки лев виїшов на свіжий воздух, зачав завертати ся, бо трюшки ушив ся був, і шафар мусів таскати вино до самих дверей гостиниці. Тут лев взяв від него коник з бутельками і заїс його до свого пана.

— От віднині, господарю — сказав стрілець — тепер у мене є хліб, печеня, ярина, торт і вино, все то саме, що подають королеви. А тепер я поширюю з моїми друзями.

І він сів за стіл і став їсти і пити, дав також поїсти і нанитись заяцю, лісниці, вовку, медведю і льву та був дуже втішний, бо побачив, що королівна все ще любить його. Нообідавши, сказав господареві:

— Но, господарю, я наїв ся і нанив ся як сам король. Тепер піду в королівську палату і оженю ся з королівною.

— Та як се можна? — снітав хазяїн. — Таж у королівної є уже жених, і сьогодні має бути їх весіле.

Тоді стрілець добув хусточку, що йому подарувала королівна на зміській горі, і де були у него завязані сім язиків потвори, і сказав:

— А от я добу є свого при помочи того узла. Господар поглянув на хусточку і рік:

— Но, вже чому иншому, але сему я ні за що не повірю. Я готов поставити на заклад свій дім з двором.

А стрілець взяв коник з тисячкою золотих, положив на стіл і промовив:

— А я ставлю отсе!

Міжним король, сидючи за столом, сказав до дочки:

— Що то за звіврята снували ся у тебе цілий день по налаті?

А королівна відповіла:

— Я не можу пояснити тобі, але пішли по властителя тих звіврят, а тоді візнаєш, в чім діло.

Король іслав слугу закликати того чоловіка, і слуга вступив в гостиницю саме в ту мінуту, коли стрілець закладав ся з господарем гостиниці. Тоді стрілець сказав:

— От бачини, господарю, король вже прислає по мене слугу, але я ще не піду.

І він сказав слугі:

— Донеси королеви, що я прошу вислати мені королівську одіж, шестірню і слуг.

Почувши то, король снітав ся своєї дочки:

— Що тут мені чинити?

А вона відповіла:

— Йшли за ним, як він просить, тоді й побачимо, в чім діло.

І король післав йому королівську одіж, ша-
стїрню і слуг.

Скоро лише стрілець побачив їх, сказав до
хазяїна:

— От бачиш, господарю, за мною таки при-
слали, як я хотїв.

Потім одяг ся в королівське убранє, взяв з
собою хусточку зі змієвими язиками і поїхав до
короля.

Коли той побачив його, сказав до доньки:

— Скажи по менї т-пер, як менї приймати
його?

— Вийди йому на стрічу, так лише буде —
відказала вона.

Король справді виїшов назустріч стрільця,
завів його до палати, а звірі йшли за ними. Тут
король посадив його між собою а королівною; мар-
шалок-жених сидїв по дрімій сторонї стола, але
стрілець він не пізнав. Саме тоді вва уваши гостям
сїм толов змія і король сказав:

— Осьх сїм толов відрубав змієви мій мар-
шалок, тому-то я й видаю за него дочку.

Тут приїдзив ся з місця наш стрілець і, о-
творивши сїм палецк потвори, сштив:

— А деж язики змія?

Налякав ся маршалок, побїд весь і не знав,
що й казати; наковчє в страху прошепотїв:

— У зміїв не буває язиків.

На то стрілець відповїв:

— Брехунам справді не годило бп ся мати я-
зика, но у зміїв є, а язики змія — то справедлива
примїтка, що по нїй можна пізнати побїдника.

Потім розгорнув хусточку, а в тій лежали всі янківи, і коли він зачав пристаєвити їх в кожду часть — всі знадобились. Описав взяв хусточку, на котрій було вишите імя королівної, і показавши їй, заштанг, кому вона її подарувала:

— Тому, хто убів змія — відповіла.

Тоді він покликав своїх звірят, взяв з кожного шнурок коралив а з льва золоту застязку і показуючи королівниці, заштанг її, чие то:

— Коралі і золота застязка були мої — відповіла вона — но я їх роздала звірятам за те, що вони помогли убити змія.

Тоді вже стрілець розповів все, як було:

— Коли я, утомлений боротьбою, ляг відпочити, маршалак відрубав мені голову, потім пірвав королівну і переконав всіх, що то він убів змія, але що він сказав неправду, на те найбільший доказ — янківи, хустинка і ожерелю.

Потім розказав, як звірі вилічили його при помочи чудесного кореня, як він цілий рік бродив з ними, як війни оветь прибув сюди і дізнав ся від господаря гостиниці о обмані маршалака. Тоді король заштанг свою дочку:

— Чи правда, що той чоловік убів змія?

— Так — відповіла королівна — то щирієлка правда. Тепер я могу відкрити поганий обман маршалака. Він змусив на мені присягу, не зрадити його, але тепер правда й без мене виийшла на верх. От чому я й просив, щоби весіле було аж через рік.

Тоді король приказав покликати своїх дванайцять радних, щоби судити маршалака; а ті присудили, щоби його розірвати чотирма биками.

Так зацятив маршалока за своє обманьство. А король видав свою доньку за стрільця і іменував його своїм наслідником. Весілля виправлено дуже шумно, а молодий король післав за своїм рідним і прибраним вітцем і обіслав їх скарбами.

Не забув він і на господаря гостиниці, прикликав його до себе і сказав:

— От бачиш, господарю, я таки оженив ся з королівною.

Тепер твій дім з цілим двором належить до мене.

— Так воно й єдус по закону! відповів господар.

Но молодий король сказав на то:

— Але я поступлю з тобою не по закону, а милосердно: нехай твій дім з двором 'остає ся при тобі, а в додатку возьми собі і туку тисячку золотих.

І став молодий король жити з жінкою щасливо і весело. Часто він їздив на лови, бо то була його улюблена розривка, а вірні звірі все товаришили йому. Недалеко міста виходив ся ліс, о котрім ходили слухи, що в нім песамовито, а хто раз туди понаде, не скоро звідтам вибере ся. Почувши то молодий король, захотів полювати там і доти не давав спокою старому королю, доки той не призволив. Тоді поїхав в ліс з великою дружиною, а підїхавши до ліса, побачив сніжнобілу ланю і сказав до своїх дружинників:

— Стійте тут, поки я не вернусь. Я хочу цусти ся за тою гарною дичиною.

І він пігнав ся в ліс за ланею, а звірята за ним.

Дружина остала і дожидала його до самого вечера, но він не вернув ся. Тоді вони вернули ся в палату і довели молодій королеві, що молодий король пігнав за білою ланею в зачарованім лісі і вже більше не вертав.

Зажурила ся молода королева. Між тим король все гнав ся і гнав за прекрасною ланею, але ніяк не міг дігнати її. Тільки що йно працілить ся до неї, а вона помчала в другий бік, поки наго-нець зовсім не счезла з очей. Вкінці замітив, що зайшов дуже далеко в ліс і, взявши свій ріг, зачав трубіти, но відповіді не було, тому що люди не могли вже його чути. Тимчасом стало смеркати і тоді, переконавши ся, що йому того дня вже не вернути ся домів, зліз з коня, розложив під деревом огонь і постановив тут переочувати.

Сидить він собі коло огня, а звірята полезли-лишь коло него: параз причуло ся йому, що чує людський голос. Огвинув ся, але не міг нікого замітити. Небавом йому знова причуло ся з вершка, мовби хто стогнав. Він підняв голову і бачить: сидить на дереві старуха і стогне!

— У, у, у! як мені студено!

— Так що-ж — сказав король — злізь на діл, старухо, і загрій ся при огни.

— Боюсь! — сказала вона — твої звірі зїдять мене.

— Не бій ся, старенька, вони не діткнуться ся тебе — сказав він.

А тая старуха була чарівниця і каже:

— От скниу тобі з дерева прутик: ти тільки удар ним по спині своїх звірят, а вони мені нічого не вчинять.

І скинула йому прутик, та тільки молодій король ударив ним своїх звірят, як вони стали неподвижними і перемінилися в камені. А чарівниця, побачивши це вже безвечною від звірят, скочила з дерева дікнула ся й короля прутиком і перемінила його в камінь. Тоді вона зачала хитотати ся і затакала його і звірята в рів, де вже много таких каменів лежало.

Тимчасом молода королева, видичи, що муж все таки не вертає, зачала чимраз більше тревожити ся. Думалоє як раз, що в ту пору прийшов в тос королівство другий брат, котрий по розтапю пішов був на схід сонця. Цілий час шукав він собі службу, але не находив і блукав по широких сьвітї, заставляючи своїх звірят танцювати на розривку людям. Нараз прийшло йому до голови пійти поглянути на той бік, що вони з братом встромили перед розлукою в дерево, бо хотїв пізнати, як живе ся його брату. Прийшов на перехрестє, поглянув, а братова сторона вже на пів заржавіла. Навирав ся він і подумав:

— Видко, з моїм братом приключилоє велике нещастє. Но якось я еще вирятую його, бо тільки половина ножа заржавіла.

І пішов з своїми звірятами на захід сонця, а як прийшов в столицю, вартові при городських воротах виїшли йому на зустріч і запитали, чи не треба вперед оповістити про него жіни, бо молода королева вже два дні тужить за ним і все боїть ся, чи не погно він в зачарованім лісі. Вартівники думали, що той стрілець є молодій король, бо він був зовсім подібний до свого брата, і також самі звірі бігли за ним. Але стрілець сей час догадав ся, що річ веде ся о браті і подумав:

— Лучше буде, як мене стануть уважати за мого брата: таким способом легше мені прийде виратувати його.

Тож приказав повести себе в палату. Тут його стрітили з великою радістю. Молоде королева взяла його за свого чоловіка і запитала, чому його так довго не було. По він відповів:

— Я заблукав в лісі і ледви вибрався на добру дорогу.

Розвідавшись всьо про зачарований ліс, він сказав, що хоче ще раз половати в нім. Надсудом старалися старий король і молода королева відклянути його: він наставляв на своїм і виправився в ліс з великою дружиною. Коли підїхав до ліса, думлюся з ним те саме, що і з братом: він побачив сніжкобілу ланю і сказав до своїх дружників:

— Останьте тут і зачекайте, поки я вернуся: я хочу пустити ся за тою гарною личиною.

І помчав ся в ліс, а звірі за ним. По йому не удаюся дїгнати ланї, а тимчасом заїхав так далеко, що прийшлося заночувати в лісі. А як розложив огонь, то почув над собою чийсь стоїн:

— У, у, у! як мені студено!

Він підняв голову і побачив на дереві ту саму чарівницю.

Тодї він сказав їй:

— Як ти змерзла, бабусенько, то злізь в діл і загрій ся при огни.

— Ні — відповіла вона — я бою ся твоїх звірят.

— Не бій ся — сказав стрїлець — вони не вдїють тобі нічого.

І старуха крикнула тоді з дерева, як і першим разом:

— Я кину тобі з дерева прутик: як ударим ним звірят, то вони мене не рунуть.

Почувши то, стрілець почув недовіру до старухи і відповів:

— Своїх звірят я бити не буду: зійди в діл а як ні, то стягну тебе.

Тоді вона закричала: Чого тобі треба? Ти не сьмієш рунати мене!

Але стрілець погрозив:

— Як не зійдеш добровільно, то я зжену тебе кулею.

— Що-ж, стріляй! — кричала старуха — я не боюся твоїх куль.

Стрілець прицілився і стрілив до неї, але олов'яні кулі були безсильні проти чарівниці і відскакували від неї. Но стрілець був розумним чоловіком: він відорвав від своєї одежі три срібні гудзики і набив ними стрільбу, тому що на то вже не мали сили ніякі чари. І ледви тільки він вистрілів, як чарівниця упала в низ з страшним криком. Стрілець придоптав її ногою і сказав:

— Слухай, стара, відьмо, як ти мені сейчас не скажеш, де мій брат, то я хвачу тебе обома руками і кину в огонь.

Старуха налякалася, почала просити пощади і сказала:

— Він зі своїми звірятами переміненний в камінь і лежить в рові.

Тоді стрілець потякав її за собою до рова і сказав з грізним видом:

— Слухай, стара відьмо, сейчас оживи брата і всіх, що тут лежать, а як ні, то шйдеш в огонь.

Старуха взяла прутик і ударила ними по камінях, і в ту хвилину брат ожив, а разом з ним багато інших людей. Кушці, ремісники, настухи вставали, дякували за врятування і розходилися кождий в свою сторону.

А брата-близнюки, побачивши один другого, стали обіймати ся і цілувати і не тямивсь з радості. Потім хватили чарівницю, звязали її і кинули в огонь. А як вона згоріла, ліс отворив ся нараз сам від себе, і зробило ся світло і ясно, так що видно було царську палату на 30 кілометрів. Брати пішли разом домів, а по дорозі розповідали собі взаїмно о всьм, що з ними було. І коли молодший сказав, що він назначений наслідником короля, другий промовив:

— Я так і догадував ся. Коли я прийшов до міста, а мене взяли за тебе, то всі віддавали мені королівські почести. Молода королева взяла мене також за свого мужа і кинула ся обнимати мене при стрічі.

Як другий почув те, то ним опанувала така заздрість і лютість, що витяг меч і зрубав ним братови голову. Але скоро той уяв мертвий і червона кров полила ся з ран, він почув глибоке розкаянє:

— Мій брат врятував мене — закричав він а я в нагороду забив його!

І він зачав голосно ридати. Но тутже прибіг заяць і обіцяв ся побічи за чудесним корінєм. І так сейчас помчав і приїє корінь в сам час: мертвий ожив знова і навіть не замів, що був раненим.

Опісля пішли брати дальше, а молодший сказав:

— 31 —

— Ти подібний до мене, як дві каплі води; одіж на тобі така сама, як і на мені, а звір'ята йдуть за тобою також самі, як і за мною; увійдїм же в город крізь різні ворота і привїдїм до короля з протівних сторін.

Так вони і вчинили. Брати розійшли ся в протівні сторони. І от в одну і ту саму хвилю приходять вартівники з двох протівних мійських брам і доносять старому королеви, що молодий король вернув ся зі своїми звір'ятами з ловів.

— Як то може бути? Таж одні ворота від других о цілу мильо віддалені! — сказав король дивуючись.

Аж ось оба брати підїхали з двох протівних сторін і вступили на рундук.

Тодї король спитав дочку:

— Ато-ж твій муж? Вони подібні один до другого як дві каплі води — я сам пізнати не годен!

Молода королева налякалась і не знала, що діяти. Але параз вона згадала про ожерель, що дала їй мати і оглянувшись, побачила на однім ланці ожерелья застязку. Тодї вона радісно закричала:

— За ким піде той лан, той є моїм мужем.

Молодий король засміявся і сказав:

— Так, так, той сам.

Відтак всі посїдали за стіл їли, пили і веселили ся. І від того часу закинули оба брати в ро...

106
1
33